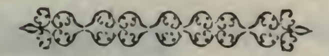
PETRI VICTORII LIBER DE LAUDIBUS IOANNÆ AUSTRIACÆ, NATÆ REGINÆ...

Pietro Vettori

PETRI VICTORII
LIBER
De laudibus Ioannæ Auſtriacæ, natæ reginæ Vngariæ, et Boemiæ.

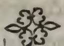

CVM LICENTIA ET PRIVILEGIO.

FLORENTIAE
In Officina Iuntarum Bernardi F.
MDLXVI.

FRANCISCO MEDICI, FLORENTIN. ET *Senens. Principi,*

Petrus Victorius Sal:

VM virtutem ſemper amauerim Princeps optime: quotiensque ſpecies aliqua ipſius oculis meis obiecta eſt, quantum tenues meæ vires facere potuerunt, ipſam coluerim, viſa ſæpe in templis vxore tua, optima & nobiliſsima femina, his ſanctiſsimis diebus, quibusque noſtri ſacerdotes refricant memoriam acerbiſsimæ necis Chriſti, qui ſalutem nobis ſuo interitu dedit: animaduerſaque diligenter modeſtia ipſius, & animo toto ad cælum, opificemque eius conuerſo, mirum me deſiderium repente inuaſit, laudandi alijs illam, qui hæc aſpicere non poſſunt, ac do-

tes animi illius & singularem probitatem commemorandi. et si autem me parem non esse intelligebam tanto oneri ferendo, tamen resistere non potui huic meæ cupiditati. quare statim calamo sumpto ad hoc opus aggressus sum: & quæ notaueram in vita ipsius, à primo eius ad nos aduentu, fideliter exposui: et paruo hoc meo libello inclusi.

Accipies igitur hoc leue munusculum, ab optimo certe animo, & tibi deditissimo profectum: & aliquando à me maiora opera & tuo nomine digniora expectabis: quamuis, qui diligenter attendet, fortasse non omnino tenue opusculum hoc: tibi vero sine vlla dubitatione conuenientissimum, existimabit. Vale: felixque sis.

Florentiæ XIIII. K. Maias. 1566.

DE LAVDIBVS IOANNÆ AVSTRIACÆ, natæ reginæ Vngariæ, & Boemiæ,

LIBER.

DMIRATA est maxime antiquitas illa prudens, & merito id quidem ac iure optimo, Archedicam, Hippiæ, regis Athenarum, filiam, feminam primariam, quæ cum patrem & virum: nec non fratres etiam & liberos summo honore præditos ac reges denique haberet, in omnibus rebus humaniter se semper ac moderate gessit: nec vnquam in vita sua ac moribus specimen aliquod superbiæ atq; arrogantiæ dedit: quodque tanta copia & vbertate rarissimorum bonorum, immutatum leuiter etiam ac contaminatum foret. Existimatum est hoc ab optimis ingenijs, multumque iudicio ac sapientia valentibus, nouum valde & inusitatum: solet enim plærumque huiuscemodi fortunarum ac gloriæ amplificatio deprauare animos hominum & labem magnam moribus eorum adferre: quare non cessarunt eximij poetæ tantam naturæ pro

bitatem, cum rara admodum & singulari fortunæ coniunctam, prædicare, & summis verisque laudibus in cælum ferre: nec poetæ tantum hanc rem ingenio suo celebrarunt, verum etiam grauissimi auctores, quorumque magnum nomen est, in vetere memoria explicanda, ipsam monimentis litterarum prodiderunt. vt Thucydides qui reliquos omnes eius generis scriptores prudentia & auctoritate longe superauit. Quod igitur prisca illa ætas in vna muliere nacta est & mirifice laudauit, nos etiam beneficio dei opt. max. & summo consilio ac studio ducis nostri COSMI Medicis eximium ac præstans bonum habemus: atque auctum id etiam & amplificatum, si tanta vis bonitatis ac fortunæ augeri & amplificari vlla ratione potest, habemus. & mirum in modum nobis ob possessionem illius placemus. Hæc autem est IOANNA Austriaca, regina nata Vngariæ atque Boemiæ, FERDINANDI Imp. filia, & MAXIMILIANI imp. soror, qui non multo antea summam illam potestatem legibus nactus, & summo consensu omnium Germanorum feliciter & magna cum approbatione lætitiaque cunctorum mortalium imp. creatus, imperium regit: ac quæ à persona illa requiri & expectari possunt, administrat ac gerit. Nec tamen hi duo tantum summum hunc gradum honoris in eius familia bonis ar-

tibus

tibus consecuti sunt, sed multo plures e maioribus ipsius, vt notum omnibus atque exploratum est, eandem dignitatem adepti sunt, atque VIII. denique liberis suffragijs Cæsares salutati. ad quem numerum ob mediocres etiam artes laudatorum virorum, nedum ob tantam vim maximarum virtutum, vix vlla, honesta etiam, familia omni tempore peruenit. in quibus etiam ætate nostra CAROLUS V. patruus huius nobilissimæ feminæ fuit, qui cunctis eius nominis virtute ac rebus gestis multum præstitit. Quis igitur non fateatur verum esse quod dixi, hanc nostram nobilitate parentum & fortunæ benignitate tantopere laudatam illam Græcam vicisse, ac longo interuallo superasse? bona enim quæ secum tulit nunc tantum narrare libet, & vbertatem splendoris gloriæque quæ nascitur à natalibus & clara stirpe gentis ipsius commemorare. Nam quæ hic inuenit eiusdem generis, magna sane decora, & quæ merito possunt omnibus admirationem mouere, alio loco attingam, eodem animo ac consilio, quo hæc ipsa nunc, quæ ornant cognatos huius ipsius, paucis attigi ac notaui: magis enim me mouent animi bona & cumulus quidam insignium virtutum, quæ in hac præclara muliere conspiciuntur. hæ vero tot tantæque sunt, vt vix in vno alicuius animo coaceruari potuisse videantur. vnde factum est vt nihil nostra ciuitas vnquam

admira-

pompam hanc omnem ludorum fortunatißimarumque nuptiarum celebrarent. Non defuit, qui eleganti & erudito carmine gaudia sanctißimi thalami commemoraret, ac quæ mirifica bona inde breui exitura forent, vt vates & diuino numine afflatus, diuinaret. Præsto fuerunt etiam magni opifices, & singuli in suis artibus clari, qui picturis formisque luculentißimis ciuitatem ornarent & quæ referre & ante lumina prætereuntium ponere oporteret, exprimerent, ac pæne viua spirantiaque simulacra illa sua redderent. Inuenti etiam sunt, qui omni genere spectaculorum multitudinem oblectarent. quorum partim ingenio & eruditione: partim pecunia, & sumptibus nobilißimi homines publicæ lætitiæ seruierunt. Ego vero in huius mulieris splendore animi demonstrando, & naturæ dotibus intimis euoluendis, quæ postea emanarunt, & cotidie magis quasi lumina quædam, elucent, studium & operam meam omnem collocabo. quod si aliqua in parte efficere potuero, putabo id non ab ingenij mei viribus profectum, quæ exiguæ sane sunt, vt iam dixi, & vt omnes etiam sentiunt, sed ab amore, quo deus prosequitur hanc optimam feminam, ipsius ornandæ & iusto atque ipsi debito honore afficiendæ studiosus. qui mihi mentem hanc dederit, vt ipsius reconditas virtutes, id est in animo sitas, & meliore nostri par-

te constitutas, aperirem, atque omnibus notas facerem. nam aliter illæ, quæ iam foras prodierunt: & honesta non pauca facta pepererunt, reconditæ & abditæ vocari nullo modo possunt. Cum igitur ipsam commendare velim, ac veris laudibus ornare, quid commemorem vetustatem eius generis, & res gestas maiorum ipsius? quamuis sine vlla dubitatione magnas, & à virtute etiam magna ex parte profectas: neque enim hæc propria illius bona sunt, sed communia ipsi cum alijs omnibus eius familiæ ac maxime illustris, claræque in primis domus. quorum sane bonorum vestigia quædam reperiuntur in alijs quoque domibus & splendidißimis familijs, & si non tanta: neque ita expressa. quid opes & diuturnam perennemque potestatem ipsius gentis, quamuis satis amplas & perpetuo tenore florentes. & vt ad eam propius accedam, quid referam corporis bona, firmam valetudinem, vires, pulchritudinem. Illa illa verà bona sunt, & quæ sola (vt sapientes non nulli olim censuerunt) videantur hoc graui honestoque nomine vocanda, quæ animum componunt, atque inde omnem maculam, semenque vitiorum euellunt. Cuiusmodi in primis est pietas erga deum immortalem: quæ quanta in hac optima muliere sit, & quam penitus in tenero ipsius animo insederit, admirari potius licet, quam prædicare. vt sane ciuitas omnis nostra

ſtra admirata eſt: cotidieque magis admiratur ac ſtupet: quis enim non, vt rem nouam atque omnibus ſeculis inauditam, admiretur ac colat, cum videat feminam opulentiſſimam atque omnibus fortunæ bonis abundantiſſimam: eandemque in flore ætatis conſtitutam, poſthabitis omnibus ſpectaculis ac ludis, vel potius neglectis, tam aſſidue in ſacris ædibus verſari, & tam demiſſo animo, fortunarumque ſuarum atque amplitudinis oblito, illic manere: reique diuinæ cum ſit, tota mente atque animo incumbere? ex qua re hæc auguſtiſſima, & ſanctiſſima femina maiorem voluptatem capit, quam ex ſacris virginibus ſalutandis, & omnibus commodis adiuuandis? Hæc cum cotidie ſpectentur, ante oculosque omnium fiant, ita in ſe conuerterunt animos noſtrorum hominum, vt de nulla alia re tam creber ſermo apud nos ſit: meritoque id ac neceſſario fiat, quod paulo ante à me dictum eſt. vt valde ſcilicet cuncta ciuitas admiretur ſingularem virtutem, vel diuinam potius, huius integerrimæ ac puriſſimæ feminæ. qui autem ſecum cogitare voluerit ex quibus parentibus ipſa orta ſit: & ex qua domo prodierit, multo minus hoc admirabitur: vel potius cuncta recte & ordine fieri iudicabit: cui enim ignotum eſt, quæ fuerit religio FERDINANDI patris: qui cum alijs etiam maximis virtutibus floruerit: omnibuſque animi partibus

te traxisse: ingenitamque ei fuisse à natura tantam probitatem existimandum est, cum vera effigies tui sit: nec formam tantum faciemque, sed indolem etiam tuam & ingenium referat: & præterea quod ob immaturam mortem illa à te habere non potuit, à maioribus suis sororibus, à te sanctißime institutis, obtinuit: atque ita redundauit in ipsam tua optima & grauißima educatio. Non fuisset igitur illa quidem melior: nec in omni genere muliebris virtutis perfectior, te altrice, cum omnes numeros in se bonitatis habeat, sed tamen, ne te tua, & tibi debita laude priuemus, aliquo modo filiæ disciplinam tuam oluisset, sed eo vnde digressus sum, reuertar.

Notum etiam esse arbitror extitisse quondam in hac familia, quæ semper viris illustribus & honestis omnibus factis claris floruit, hominem, qui sanctitate vitæ ita commendatus fuerit, & in cultu dei opt. max. ita enituerit, vt viam sibi aditumque ad cælum aperuerit, & in diuorum numerum relatus sit. Cum enim alij plures inde fluxerint, qui merito & ipsi alia commendatione idem nomen consecuti sint, & beneficio vetereque titulo imperij, diui vocati fuerint: hic tamen præter ceteros, existimatus est, ob mirificam animi probitatem, cultumque vitæ seuerißimum: nec non quia plura in vita effecit, quæ sine ope diuina effici posse non videbantur,

gratus

gratus acceptusque deo opt. max. in eorum numerum relatus est, qui sancti, inferioris ætatis lingua, vocantur, ac propitij esse mortalibus pie vereque creduntur: precesque eorum ac vota ad verum deum, auctoremque nostræ salutis comportare. Ne quis autem me fingere aliquid ac comminisci putet, cupiditate incensum ornandi hanc familiam, quæ nullum decus aduenticium externumq; requirit, cum suis proprijsque referta sit, nomen etiam ipsius ponam, qui nouo hoc decore florentissimam familiam, instructamque omnibus virtutibus illustrauit: is enim fuit Leopoldus Austriæ dux, ab Innocentio VIII. pont. max. custodito vetere instituto ac more, (qui mos tunc ob antiquam innocentiam integritatemque eius ætatis sæpius frequentebatur) atque omni pompa cerimoniarum, præclaro eo nomine donatus: eo honore affectus est, quo nullum maiorem, qui mortales nati sunt, consequi, post mortem etiam, possunt. Sed viuit adhuc in hac religionis plena domo, regina MAGDALENA, moderatissima mulier, vna FERDINADI filiarum, huiusque nostræ præstantissimæ adolescentis soror, quam sperare non sine causa licet eosdem diuinos honores aliquando consecuturam: cuncta certe Germania huius animi ac iudicij est: ferturque per ora omnium populorum, admirantium vehementer singularem probitatem ipsius: iam

iamque venerantium, sermo de ipsa, vt de sanctissima femina, & quæ cælesti potius æternoque domicilio, quam his terrenis mortalibusque sedibus digna sit. ipsa certe iam pridem animum mentemque suam hinc abduxit, ad cælumque ac diuinas res contemplandas conuertit. cuius suæ voluntatis studijque certiora olim signa dedisset, nisi imperium patris, amorque erga minores sorores, quæ præsidio eius, cum matre orbatæ forent, egebant: ac pietas denique, ne totam se pietati religionique traderet: penitusque se mundo abdicaret, prohibuisset. Perspicuum igitur est his tot ac tam certis testimonijs, illam talem esse debere: insitamque esse à natura, vel potius innatam in moribus ipsius, non assumptam & aliunde ascitam hanc eximiam religionem. quare perpetuam ipsam fore, ac cotidie magis vires suas amplificaturam, si quid ipsi addi potest, sperare debemus. Habet autem ciuitas, quod maxime optauit: impetrauitque id bonum, quod semper à deo summis precibus flagitauit: cum enim hæc tellus à priscis vsque temporibus mirifice dedita religioni fuerit, & quem admodum fortitudine bellicaque disciplina commendata olim fuit, ita etiam hac, principe reliquarum omnium, virtute celebrata sit: intelligo autem tempora illa, quibus cultus deorum, superstitio potius quam religio appellari potuit. (quæ tamen propria ipsorum culpa non

fuit,

fuit, sed commune vitium atque inscitia illorum secu lorum, quibus omnia, quæ huc pertinerent, caliginis & tenebrarum plena erant), nec non illa quoque, quibus patefactis iam oculis, homines cœperunt lucem aspicere: spretisque atque explosis veteribus illis ritibus, toto animo veram religionem amplexari ac maxime pium dei cultum amare. nam quin posterius hoc quoque, non minus ac prius illud verum sit, dubitari non potest. cum tot vestigia in ipsa extent Christianæ religionis, antiquitus in ea impressæ: ac multitudo id etiam declaret, optimorum ac sanctissimorum virorum, qui in ea postea viguere. Cum igitur hæc terra, vt eò redeam vnde discesseram, abreptus cupiditate confirmandæ rei, quæ confirmatione minime egebat, hac in primis laude floruerit, quomodo potest non diligere, & in oculis ferre hanc augustam & vere diuinam feminam, in cuius animo institutisque omnibus solida perspicitur & expressa, non adumbrata vera religio. Obstupescit illa igitur ac merito id quidem, tantam probitatem, tantam man suetudinem, tantam & tam inauditam in ea ætate seueritatem, conditam tamen illam ac temperatam cum singulari humanitate, et incredibili morum suauitate, in primisque, ut dixi, qua admodum delecta tur, & ad quam natura, moreque maiorum propen sa est, obstupescit tantam erga deum opt. max. pieta

tem.

tem. Et hæc causa fuit, cur multi nobilissimi honestissimique homines, quique etiam diuitijs atque opibus abundant, contra consuetudinem antiquam vrbis, quæ semper tristis admodum in hac re ac valde seuera fuit, desiderio magno flagrauerint (vt omnibus notum atque exploratum est) commendandi illi filias, quas vnice diligerent, & valde caras haberent, vt earum opera ministerioque vteretur in commodis vitæ procurandis, dignitateque sua tuenda: videbant enim se illas in castissimam domum plenissimamque integritatis mittere, & ab omni non solum culpa vitioque vacuam, sed opinione etiam, tenuique suspicione alicuius leuissimæ maculæ, & quasi in disciplinam ipsi tradere, vnde postea exirent ornatæ optimis moribus: imbutæque studijs honestissimis, atque hoc sibi magnificum & præclarum esse iam antea experti fuerant: eadem enim laude floruerat, quæ socrus ipsius, si diutius vixisset, fuisset, optima & sapientissima mulier, ELEONORA. neque enim tam mouit ipsos nunc, quemadmodum sane mouere debuit, splendor fortunatissimæ domus, claritasque maiorum ipsius, cum tali mulieri seruire aliquo modo sit ceteris imperare, speciemque in se multam ac dignitatem habeat, quam (vt antea fecerat) firma opinio sanctitatis, & incorrupta, quoque nullæ illecebræ vitiorum penetrare vllo modo possint, di-

ſciplina. Cum autem negari non poſsit priſtinam illam morum ſeueritatem: & in mulieribus & in adoleſcentibus, languidiorem factam eſſe, et multum ſuarum virium remiſiſſe (libet enim verum fateri: nec falſi aliquid, affineque vanitati ac mendacio in hac oratione mea locum habebit. quod tamen proprium noſtrum incommodum non eſt, ſed commune totius Italiæ vitium, quæ iam ad nimiam facilitatem, ſuauitatemq; humanitatis non ferendam, declinauit) ſi quod remedium huic malo adhiberi poteſt, ne longius ſerpat: in eumque locum veniat, vt nulla ratione frenari amplius coercerique valeat, hinc ipſum expectari naſcique debet, præcipue in ipſius genere, muliebriq; ſexu emendando & corrigendo. Quæ enim femina tam mollis & tenera erit: totaque ornatui corporis, & leuitatibus dedita, ne dicam libidinibus atque amoribus, quam non pudeat illius ſui inanis ſtudij, ſeque ipſam ſtultitiæ damnet? cum videat hanc, ſummo loco natam, omnibusque fortunæ bonis expletam, mulierem, inſtruendo & ornando animo deditam eſſe, non corpori expoliendo vacare: libentiusque multo templa diuorum frequentare, atque ibi totos dies conterere, quam ludos viſere, & in theatris, ſpectaculis intentam, manere: cui enim notum & exploratum non eſt, principes viros & qui imperium in aliquam gentem habent, exemplo magis & innocentia,

quam

quam legibus & interdictis, populos emendare, et vniuersam ciuitatem à vitijs reuocare? Quod igitur summum beneficium aliquando hæc nostra patria habuit ab optimis moribus, & singulari doctrina præditis viris, cum nacta est aliquos, qui vtraque re valeant: nec minus vita & moribus, quam eloquentia freti, in sacra illa suggesta ascendant, vt admonita ab illis & assiduis contionibus castigata, vitam moresque in meliorem partem mutaret, & omnes delicias suas ad certum tempus excuteret, donec scilicet memoriæ ipsorum hæserit vestigium aliquod optimorum præceptorum, idem nunc ab optima femina, et exemplo quodam continentiæ, veterisque sanctitatis habebit: funguntur enim hoc munere apud nos, sanctissimo & grauissimo omnium munerum, non tantum nostri homines, sed externi etiam, vndique, vt prosint moribus, euocati. qui illis artibus, quas significaui, ornati, & mira cupiditate incensi instituendi ciuitatem, & beatam illam vndique efficiendi, nulli labori parcunt, vt pulcherrimum hoc opus efficiant: et consilium suum optimum ad exitum perducant. illi vero, vt dixi, aliquando non nihil profuere, & aliqua in parte ciuitati ægrotæ medicinam fecere. Sed, quia cotidiana non est curatio hæc: certo enim tantum tempore anni vsurpatur: in verbisque præterea tota & oratione fundata est, diuturna salus, quæ hinc

nascitur, esse non potest: sed facile extinguitur; & è manibus cito elabitur, cum quidquid studio & labore honestorum virorum lucri factum est, id magna ex parte, vitio & temeritate inconditæ multitudinis & ad flagitia pronæ, amittatur. Vt spero autem & toto animo opto (in qua mea honestissima voluntate scio me plures socios habere. cum omnes ciues, qui habent in se aliquid non modo prudentiæ, sed etiam sanitatis, & quos dolor aliquis tangit communis licentiæ & sumptuum magnitudinis, idem hoc ardenter cupere debeant: & supra cuncta alia commoda optare) vt spero igitur, quod hi minoribus viribus præditi: raroque & infrequenter hoc medicamento, remedioq; pestiferi morbi vtentes, efficere non potuerunt, efficiet hæc præclara et fortunata mulier, maximis suis diuinissimisq; bonis adiuta, et omnibus diei horis oculis omnium obuoluta, vt alteram saltem partem ciuitatis erudiat, & exemplo sui modestia & ceteris virtutibus instruat. nam si hoc contigerit, & quod ipsa toto pectore exoptat: quoque suos omnes ingenij neruos intendit, exitum habuerit, minore negotio virile genus, in quo plus roboris ac iudicij est, emendabitur. Oportere autem cito obstruere viam graui morbo, & exiles adhuc infirmasque fibras ipsius elidere, perspicuum est: ne diuturnitate validior fiat, & omnem postea medicinam respuat.

qua

qua peste deus opt. max. ciuitatem nostram liberet, vt adhuc summa sua benignitate & amore egregio erga nos, liberauit. nec tamen merito reprehendi & accusari potest, qui longe incommodum aliquod aduenien s videt, & ne irrumpat & omnia labefactet, exemplo corruptorum populorum, timet. Non posse autem beatam vndiq; esse ciuitatem, quæ illa parte laborat, & in qua mulieres delicate molliterque viuunt: cognouimus etiam auctoritate doctissimorum virorum, qui suis monimentis litterarum prodiderune, atque id non uno tantum loco: quo magis apparet ipsis eam rem mirifice displicuisse, ciuitatem Spartiatarum dimidia ex parte vita beata caruisse, in qua muliebre genus incontinenter luxurioseque viueret: nec vllis seueris legibus institutisque coercitum foret. Et certe mirari licet consilium Lycurgi: qui cum alijs in rebus seueritatem amauerit, vel asperitatem potius, & duritiam victus secutus sit, tantopere mulieribus indulserit, atque adeo huic generi lubrico & ad voluptates procliui, habenas remiserit. Sed hoc non huius temporis est. quare ad nostram integerrimam feminam redeamus, & diuinis quibusdam bonis excultam & expolitam. quæ bona, quantum in ipsa situm est, in alias etiam spargere ac disseminare conatur. & huius pulcherrimi operis efficiendi studio & desiderio magno inflammata est:

illa

illa enim cum in plenißima dignitatis domo educata sit, disciplinamque à teneris annis hauserit grauißimam & moderatißimam, inde percipit veras ac puras voluptates: negligit autem & nullo loco habet, quas ceteræ mulieres sectantur, atque magni æstimant. Non opus est me hoc accurate studioseque comprobare: huius enim animi ipsius testis est vniuersa ciuitas: cotidieque quam illa contemnat cultum corporis inanem multis & magnis signis declarat. quæ namque pecunia illi tribuitur, grandis & ampla, vt purpuram & gemmas emat, & reliquo splendori nitorique externo seruiat, eam omnem in sacris virginibus subleuandis, & mendicis hominibus alendis consumit. Affirmare etiam possum vestimenta ipsam sumptuosa ac splendida, & qualia loco illi, quem tenet, dignitatique conueniunt, oblata ipsi, ac pæne obtrusa, ipsam plærumque seponere, atque domi condita & collocata habere: satisque se lautam & nitidam putare, si animum expoliat, ac vero se decore fulgoreq; exornet. Nam cognitum etiam et animaduersum est, ipsam cum omni sua pompa & grege familiarium priuatas aliquando domos ingreßam, vt mulierculas aut ægrotas, aut senectute confectas: easdem tamen vitæ integritate, & sanctitate morum celebratas, & ipsas visat & bonis suis, pecuniaque expleat. Verum igitur est præceptum illud, & di-

gnum sapientissimo eo viro, & omnium fama linguaque celebratissimo, qui ipsum edidit: is autem fuit Pythagoras Samius, vitæ hominum optimus cultor & magister: dicebat enim Optimam viuendi rationem, & quæ merito probari posset, esse eligendam, quæ si forte primo tristis & aspera visa foret, consuetudinem eam suauem & iucundam reddituram asseuerabat. quod vsu venire in hac nostra plane intelligimus ac videmus. Sed cum iam satis de indole ipsius optima & sanctissimis instiutis locutus fuerim (nam siquæ restant, quemadmodum profecto restant: neque enim potuit tam breui tempore omnes suas virtutes aperire: & facto aliquo ipsas illustrare, alio tempore, cum plana illa omnibus facta erunt: nec scrupulus vllus in animo alicuius de ipsis restabit, à me exponentur, & litteris mandabuntur) uideor nunc debere ad te conuersa oratione mea, COSME dux sapientissime, publico nomine te laudare, et consilium tuum in cælum ferre, qui hoc fieri volueris, & in hanc curam toto animo incubueris: non enim tuam domum tantum, omnibus honoribus ornatam, ornare studuisti splendore huius florentissimæ familiæ, et præsidij ipsi plurimum comparare, opibus validissimæ gentis, sed patriæ etiam ciuibusque tuis, decoris multum ac firmitatis acquirere. cum illa principem habeat, ducemque imperij sui ac fortunarum omnium,

eum

eum, qui cum ipse per se nobilißimus sit, & summa quaq; dignitate ornatißimus, adiunxerit etiam Austriacæ domus splendorem ac gloriam suis laudibus: atque ita cumulum magnum, quod fieri non posse videbatur, addiderit domestico aceruo veteris dignitatis, suorumque splendidißimorum honestißimorumque factorum. hæc autem est vera ratio patriam exornandi. his artibus æternus honos paritur suis ciuibus. hoc pacto sibi principes viri animos eorum, in quos imperium habent, deuinciunt. Eodem autem tempore non tibi tantum consilio hoc tuo maximum gaudium ac voluptatem perpetuam peperisti, sed nobis etiam infinitam lætitiam atque hilaritatem attulisti: lætamur enim magnopere nouo hoc nostro splendore ac bono, indeque voluptatem magnam ac solidam merito capimus. nec minus lætamur, quia te lætum, & vndique hilarem videmus: quis enim vmquam se tam lætum, ob aliquod summum & inexpectatum bonum à se subito partum, præbuit, quam tu in his felicißimis nuptijs te ipsum fecisti. quod eo magis animaduersum est, quia semper reliqua omni vita grauißimus seuerißimusque fuisti: ac personæ tuæ, altißimoque isti gradui honoris, quo præditus es, seruiuisti. Quis vmquam vidit parentem aliquem tantopere ex se natam filiam diligere, quam tu ab omnibus intelligeris, nurum hanc tuam, optimam ac purißimam

mam adolescentem: &, siquis vero ac proprio nomine ipsam appellare velit, delicias orbis terrarum, amare, & si licet etiam ita loqui, fouere ac colere. nec mirum hoc cuiquam videri debet: cuncti enim mortales honestis suis factis lætantur, nec satiari queunt cogitatione, & animaduersione suorum pulcherrimorum operum. Tibi vero FRANCISCE, princeps optime ac vir fortunatissime huius integerrimæ mulieris, gratulor. cuius hoc proprium bonum est: (tempus enim iam esse videtur, vt relicta grauissima persona patris tui, qui tibi dux et auctor, vt ceterorum, ita etiam huius summi ac præclari commodi fuit, ad te sensus animi mei, orationemque dirigam) gratulor igitur tuæ felicitati, ac vere & ex animo gratulor. quod ipsi potissimum eximium hoc bonum contigit: datumq; tibi est voluntate dei, vt cum hac nobilissima femina, & omnibus animi & fortunæ dotibus expletissima, ætatem degas. quo bono, si vere cogitare volumus, & non opinionibus vulgi ducimur, nullum maius, nec magis solidum bonum est. Habebas iam pridem beneficio parentis tui, atque inaudita pæne liberalitate, quæ à mortali homine in vita optari & impetrari possunt. Tradiderat ille tibi habenas omnium suarum ciuitatum, fortunatissimarum & nobilissimarum, regendas. Omne imperium suum, virtute ipsius & periculis partum,

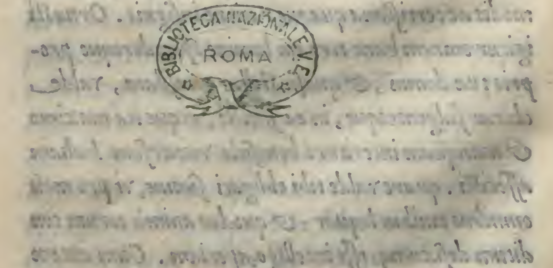
à te gubernari & administrari voluerat. Suas denique omnes opes & dignitatem, in tua manu & potestate collocarat. Restabat aliud nihil, nisi vt domi haberes, sociam thalami & sanctissimi matrimonij, feminam lectissimam, & omnibus venustatibus refertissimam. qua, participe honestissimi facti, liberis operam dares: & cum qua omnes tuas curas & gaudia communicares. obtinuisti ipsum, eiusdem consilio & prudentia singulari, & tale quidem nactus es, vt ego libello hoc, & paruo monimento ingenij mei, ostendere conatus sum, vt augeri ipsum amplificarique nullo modo possit. Gaude igitur perpetuo ingenti hoc & præstanti dei dono. & fruere diu, cum ceteris tuis morum & naturæ bonis, tum in primis hoc, quod maximum omnium, quæ cadere in hominem possunt, & perfectissimum est. Quod si breui, vt optamus, ac toto animo cupimus, fructus aliquis extabit huius honestissimi coniugij, dederisq; nobis liberos, natos ex his duabus luculentissimis & florentissimis stirpibus, & tibi ipsi firmum æternumque præsidium parabis, & parenti tuo, optimo ac fortissimo duci, gaudium mirum in modum augebis, & ciuitati, quæ hoc cupide expectat, ceterisque omnibus Etruriæ populis, dignitatem ac decus apportabis. Cum autem non sine causa videri alicui possit hic labor meus absolutus, & oratio iam ad exitum suum perducta, quomodo

tamen

tamen facere possum MAXIMILIANE imperator clarißime, & summa quaque virtute instructißime, quin te, quamuis absentem, & magno locorum interuallo à nobis disiunctum, appellem: tibique totius nostræ gentis nomine gratias agam, qui tantum & tam præclarum munus nobis miseris, & societate tui gloriosißimi sanguinis, principes nostros ornaueris: à te enim hoc mirificum nostrum bonum manauit: tibique acceptum referre illud, fateri profecto debemus. Abundat sane domus tua, & maxime illustris familia, eximijs alijs & luculentis bonis. nec tamen hoc parui ducendum est, quod fortunæ in patrem tuum teque ipsum mira benignitate, facultatem nactus es, auxilio plurimarum sororum, conciliandi tibi, ac firmo stabilique vinculo deuinciendi, vt alias non nullas honestißimas totius orbis familias, ita tres cunctæ Italiæ splendidißimas ac perillustres domos. in quibus hæc nostrorum principum est, multis modis ac certißima quaque ratione insignis. Ornasti igitur omnem hanc terram lumine splendoreque proprio tuæ domus, & quasi stellas quasdam, valde claras fulgentesque, in ea fixisti, atque ita maximo & numquam interituro beneficio vniuersam Italiam affecisti. quare valde tibi obligati sumus, vt pro meis omnibus ciuibus loquar, & quod in animis eorum con

alia quapiam ratione partem vllam tanti muneris compensare nequeamus, hoc quod in nobis positum est facimus, ac grato quidem animo libentique facimus, vt cuncta tibi commoda optemus: ac deum opt. max. rogemus, vt tibi in omnibus tuis consilijs factisque ventos secundos præbeat, & optimæ tuæ menti prosperos exitus largiatur. Cumq; bellum instet periculosum, ac maxime formidabile, quod ab immanissima gente, auidissimaque nostri sanguinis maiestati tuæ, fortissimisque nationibus infertur, in quo bello virtutis tuæ explicandæ facultatem magnam habiturus es, multis precibus à deo petimus, de tua & totius pij populi salute solliciti, vt felix in eo sis: indeque tibi honestam ac gloriosam, & nobis omnibus valde vtilem ac salutarem victoriam consequaris.

FINIS.

CAROLI SIGONII
DE LEGE CVRIATA
MAGISTRATVVM,
ET IMPERATORVM,
AC IVRE EORVM,
LIBER.

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E.
ROMA

CAROLVS SIGONIVS

ILLVSTRI IVVENI IOANNI RICCIO POLITIANO EQVITI PORTVGALLIAE S. P. D.

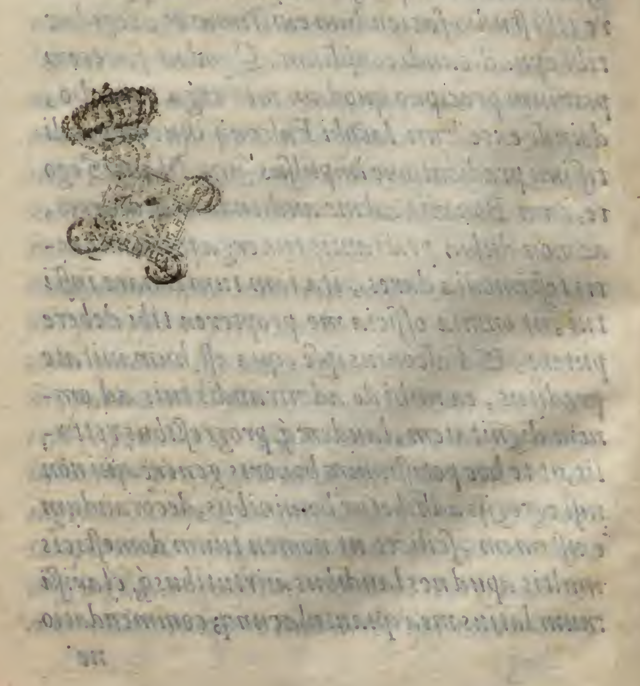
x omnibus quæſtionibus, quæ his temporibus doctorum hominum ingeniјs excitatæ in aliqua politiorum litterarum tractatione uerſantur, haud ſcio, an ulla alia aut genere ipſo nobilior, aut uſufructuoſior ſit, quam quæ iamdiu inter me, & Nicolaum Gruchium agitatur. quippe quæ ſit, ut te optime noſſe puto, de re non ſolum in antiquitatis, ſed etiam in philoſophiæ ſtudio maxima. Nam uerbo quidem de antiquo uſu legis curiatæ contendimus, at re uera de iure ſenatus, populiq́; R. de iure magiſtratuum, atque imperatorum, de obſcuriſsimis probatiſsimorum

corum, qui audiant, fastidio retractamus, sed nouas, atq; huic sæculo inauditas controuersias edimus. unde non Romanarum solum rerum, sed ciuilis etiam disciplinæ studio dediti utilitatis, atq; adeò etiam uoluptatis capere non minimum poßint. Huius autem concertationis initium inductum est à me, qui cum breuiter quid hac de tota ratione sentirem, non refellendi hominis gratia, sed indagandæ ueritatis caussa annos abhinc decem exposuissem, eruditum hominem, atque acutum studio responsionis usq; adeò incendi, ut ipse quasi legitimo aliquo huius rei iudicio constituto, ac reo comperendinato, una atque altera actione totam caussam sibi sumpserit perorandam. Quarum actionum quando ego uni paucis ante annis respondi, putaui mihi faciendum, ut nunc quoq; alteri responderem. Quamobrem te hortor adolescentem præsertim ut opibus, & fortuna, sic ingenio, studioq; florentem, ut partem aliquam temporis de honestißimis tuis studijs demas, atq; ad huius quæstionis cognitionem traducas. nam eodem tempore cum uetustißima, eademq;

pul-

pulcherrima populi R. iura cognoſces, tum difficillimos illuſtrium auctorum locos, eoſq; noſtris adhuc parùm hominibus notos intelliges. Quæ notitia neque liberalius, atque honeſtius, neque ætati, fortunæ uè tuæ quidquam eſſe cōuenientius poteſt. Atque ut hoc ipſe acriore tibi ſtudio faciendum exiſtimares, cepi hoc tibi opus dicandi conſilium. Quod ut facerem primum præcipuo quodam meo erga te ſtudio, deinde excellenti Iacobi Falconij iuuenis eruditiſsimi prædicatione impulſus ſum. Nam & ego te, cum Bononiæ ad me audiendum accederes, ac non dubia præſtantis tuæ erga me uoluntatis teſtimonia dares, ita iam tum amare inſtitui, ut omnia officia me propterea tibi debere putem, & Falconius ipſe, qua eſt humanitate præditus, ea mihi de admirandis tuis ad omnem dignitatem, laudemq; progreſsibus rettulit, ut te hoc potiſsimum honoris genere, qui non niſi egregijs adhibetur hominibus, decorandum exiſtimem, ſcilicet ut nomen tuum domeſticis

ne propagem, ac bonis quaſi auſpicijs præclaram augeſcentis in te uirtutis indolem apud homines non obſcuro hoc monumento commendem. Vale. Bononiæ idib. Iunij. M. D. LXIX.

LIBRI CAPITA.